

7. Лобузін К. Технології організації знанневих ресурсів у бібліотечно-інформаційній діяльності : монографія / К. Лобузін ; НАК України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ : НБУВ, 2012. — 375 с.
8. Макарова М. В. Інформатика та комп'ютерна техніка / М. В. Макарова. — Суми : Університетська книга, 2008. — 667 с.
9. Плескач В. Л. Інформаційні технології та системи : підруч. для студ. екон. спец. / В. Л. Плескач, Ю. В. Рогушина, Н. П. Кусова. — Київ : Книга, 2004. — 520 с.
10. Сурмін Ю. П. Теорія соціальних технологій : навч. посіб. / Ю. П. Сурмін, М. В. Туленков. — Київ : МАУП. — 2004. — 608 с.
11. Урсул А. Д. Глобалізація, устойчивое развитие, ноосферогенез: информационные аспекты / А. Д. Урсул, Т. А. Урсул // Науч.-техн. информация. — 2005. — № 5. — С. 1—7.
12. Шлыкова О. В. Культура мультимедиа : учеб. пособ. / О. В. Шлыкова. — Москва : Фаир-Пресс, 2004. — 415 с.
13. Шемаєва Г. В. Інтегративні функції мультимедиа в науково-комунікативному середовищі / Г. В. Шемаєва. — Вісн. Харк. держ. акад. культури. : зб. наук пр. Т. 18. Вісник ХДАК. — 2006. — С. 104—112.

В статье рассмотрены особенности развития и механизмы расширения спектра социально-коммуникационных технологий как основного фактора преобразований в информационном обществе.

The article describes the stages in the development and mechanisms of spreading of social and communication technologies in globalization of information society.

Надійшла до редакції 5 серпня 2016 року

ВИДАТНІ ДІЯЧІ ТА ВИЗНАЧНІ ПОДІЇ

УДК 016:001(477)(092)

*Ірина Цибенко,
кандидат історичних наук,
провідний бібліотекар НПБ України*

Бібліографія у творчості М. Грушевського: шляхи пізнання його наукової спадщини

У статті розглянуто роль бібліографії у творчості М. Грушевського, а також визначено основні напрями вивчення його наукової спадщини.

Ключові слова: *творча спадщина, джерельна база, інформаційне забезпечення, бібліографічна основа праць.*

У умовах національного відродження новітньої історії України важливу роль відіграє історико-культурне надбання народу, основою якого є творча спадщина багатьох видатних діячів вітчизняної науки і культури. Серед них — ім'я Михайла Сергійовича Грушевського (1866—1934), 150-річчя від дня народження якого нещодавно відзначалося.

Ця надзвичайно талановита людина залишила глибокий слід в історичній пам'яті українців. Наукова та громадсько-політична діяльність М. Грушевського кілька десятиліть привертає постійну увагу суспільства. Розгляд проблем щодо творчої спадщини вченого в бібліографознавчому аспекті розширює межі її пізнання і виявляє нові риси та особливості.

Мета статті — на підставі наведених фактів визначити роль бібліографії у творчості М. Грушевського.

Притаманні М. Грушевському природна обдарованість та широка ерудиція стали передумовою для визнання наукової діяльності головною справою його життя. Це підтверджують численні публікації, в яких відображено життєвий шлях вченого, зокрема автобіографічні й мемуарні. Нагадаймо, 1886 р., після навчання у Тифліській гімназії, він вступив на історичне відділення історико-філологічного факультету Київського університету, який закінчив 1890 р.

Наукову роботу розпочав, досліджуючи історію України під керівництвом професора В. Антоновича. Перші історичні розвідки М. Грушевського, надруковані того часу, "Южно-русские господарские замки в половине XVI века" (1890) та "Громадський рух на Україні-Руси в XIII віці" (1892).

Упродовж життя М. Грушевський створив значний науковий доробок, який нараховує сотні праць з історії, літературознавства, етнографії, соціології, політики, худож-

ніх творів, написаних українською, російською, польською, німецькою та іншими мовами. Серед них — монографії, статті, рецензії. За даними українського дослідника О. Оглоблина, їхня кількість становить понад 1800 [13, с. 455].

Творча спадщина корифея української науки цікавить багатьох науковців: істориків, етнографів, літературознавців, лінгвістів, а також бібліографознавців. Зокрема, професор Л. Винар, відомий історик української діаспори в США, вводить якісний і статистичний виміри її оцінки. На підставі аналізу творів українського вченого він виокремлює:

- 1) наукові монографічні дослідження, популярно-наукові й популярні загальні нариси історії України;
- 2) наукові дослідження історії України, що друкувалися в "Записках Наукового товариства імені Шевченка" (ЗНТШ), "Записках Українського Наукового товариства" (ЗУНТ), журналі "Україна", серійних виданнях Наукового товариства імені Шевченка (НТШ) і Всеукраїнської академії наук (ВУАН) та інших наукових виданнях;
- 3) наукові та науково-популярні праці, присвячені історії літератури і культури;
- 4) редактування і видання джерел до історії України, зокрема в НТШ, ВУАН та інших наукових установах;
- 5) історіографічні, політичні й публіцистичні твори М. Грушевського;
- 6) видання, присвячені різним частинам українознавства;
- 7) автобіографічні твори і спогади М. Грушевського, в яких висвітлюється його життя, діяльність і творчість [2, с. 105—106].

Такий підхід дає чіткіше уявлення про творчість видатного науковця і розкриває перспективні можливості вивчення його спадщини. Найдокладніше творчий доробок М. Грушевського відображають насамперед бібліографічні джерела, зокрема бібліографічні довідники, списки його праць.

У 1897 р. в "Етнографічному збірнику" оприлюднено список праць М. Грушевського [1, с. 16—20]. Надалі такі переліки виходили у форматі прикнижкових та прижурнальних бібліографій [7, с. 4; 8, с. 94—96]. Перша ґрунтовна бібліографічна праця, присвячена М. Грушевському і надрукована в ювілейному науковому збірнику, належить відомому українському бібліографу І. Левицькому [9, с. 1—64]. У роботі представлено матеріали за період 1894—1904 рр., загалом 593 праці [6, с. 75]. Це дослідження доповнила бібліографія творів М. Грушевського, видана 1929 р. в ювілейному збірнику ВУАН на пошану вченому. В ній було зібрано бібліографію М. Грушевського за 1905—1928 рр. і опубліковано найбільше його наукових і публіцистичних статей, бібліографічних оглядів, рецензій тощо.

Д. Балака та інші укладачі цієї бібліографії у "Передмові" зазначили, що під час роботи було використано книжкові фонди Всенародної бібліотеки України (ВБУ) при ВУАН, переглянуто книги та журнали бібліотек Києва. З газет упорядковано лише ті, що зберігалися у ВБУ. У виданні також розміщено доповнення від В. Дорошенка "Додатковий бібліографічний список праць академіка М. Грушевського" і "Абетковий покажчик". За підрахунками авторів посібника, київська бібліографія праць М. Грушевського налічувала 1188 бібліографічних одиниць [10].

Із тогочасного бібліографічного доробку про видатного вченого відзначимо "Бібліографію" Б. Черкаського [18, с. 574—578], яка, проте, охоплювала лише літературні твори М. Грушевського без повного бібліографічного опису. Вартий уваги пристатейний список до статті про М. Грушевського О. Оглоблина [13, с. 455].

Важливими інформаційними джерелами про вченого та його праці є, зокрема, "Українська радянська енциклопедія" та інші видання радянського періоду, однак у них списки літератури вкрай обмежені. Значну наукову цінність становить бібліографічний покажчик змісту "Записок Наукового товариства імені Шевченка" та "Літературно-наукового вістника" [19], редактором яких упродовж багатьох років був М. Грушевський.

Непересічною подією став вихід 2001 р. бібліографічного покажчика Б. Грановського "Михайло Грушевський. Перший президент України, академік: Біобібліографія (1885—2000 р.)" [11]. У виданні подано максимально повний реєстр публікацій М. Грушевського в царинах науки, освіти, публіцистики, політики за 1885—2000 рр. У бібліографічному дослідженні Б. Грановського зміст покажчика зріс майже на 400 позицій, а хронологічний діапазон пролонговано до 115 років. Продемонстровано хронологію та географію видань М. Грушевського, створено бібліографічну картину із наукових розвідок про нього, офіційних повідомлень, спогадів сучасників, думок та висновків про діяльність вченого та її непересічне значення [16, с. 21—24].

М. Грушевський — людина енциклопедичних знань, самовідданий учений, ставився до бібліографії надзвичайно ретельно, розуміючи її важливе значення для інформаційного забезпечення академічних досліджень.

Визнаючи М. Грушевського як науковця, великого знавця вітчизняної та світової історії, літератури, писемності, варто наголосити на важливому значенні бібліографії в його науковій діяльності. І для ранніх, і для пізніших праць характерні не тільки виявлення, розкриття та ґрунтовна оцінка фактів, а й добір, опис, систематизація матеріалу, тобто — бібліографічні елементи, над якими проводив копітку роботу впродовж творчого життя.

До відбору фактів, як до найважливішого етапу в процесі дослідження, М. Грушевський зазвичай приступав

дуже виважено. Послідовник методології свого наставника професора В. Антоновича — засновника Київської історичної школи документалістів і провідника традиції документалізму у вітчизняній історіографії, вчений намагався і у власних дослідженнях впроваджувати її основні принципи. Щонайперше — застосовувати тільки перевірені достовірні фактів із першоджерел. Опора на документальні джерела була одним із сильних боків у науковій творчості вченого, зауважує грушевськознавець Л. Винар [3, с. 122].

Наявність ґрунтовної доказової бази, представленої багатим фактичним матеріалом, стала характерною особливістю історичних праць М. Грушевського. Дослідник використовував джерела, віднайдені в архівах Києва, Львова, Петербурга, Москви, Варшави, Кракова, Відня та інших міст.

Хоча значна частина документів не дійшла до наших днів, але відповідні дані є у працях М. Грушевського, що сприяє подальшій застосовності достеменних фактів як бібліографічної основи наукових праць. У перших позитивних відгуках провідних учених В. Антоновича [14, с. 174], Н. Молчановського [12, с. 103], І. Філевича [17, с. 418] на важливі монографії М. Грушевського "Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV сторіччя" (1891) та "Барське староство. Історичні нариси (XV—XVII ст.)" (1894), написаних на початку його наукової творчості, було аргументовано відзначено їхню об'єктивність, критичність та виваженість автора у викладенні фактів.

Розгляд цих історичних нарисів у бібліографічному аспекті виявляє максимальну повноту фактичного матеріалу, що характерно для рівня регіональних історичних досліджень. За підрахунками автора пропонованої публікації, в "Нарисі історії Київської Землі..." М. Грушевський використав 50 першоджерел, зокрема визначні пам'ятки давньої руської літератури та писемності — літописи XII—XIV століть.

Документів, зібраних до "Барського староства", виявилось надто багато, тому М. Грушевський, усвідомлюючи наукову цінність джерельної бази, вирішив надрукувати їх окремим виданням, як додаток до твору, про що зазначено у звіті історика [5, арк. 66]. Матеріали вийшли у двох томах відповідно в 1893 і 1894 рр. під заголовком "Акти Барського староства". Із 485 джерел більшість подано в повному обсязі.

Зауважимо, що окремій публікації документів М. Грушевський приділяв значну увагу (до речі, дослідники використовують їх і нині). Під час опрацювання багатотомної "Історії України-Руси" перші два томи було створено на основі архівного матеріалу, який М. Грушевський видав у серії "Жерела до історії України-Руси" (Т. I—III, VII). У 1895 р. вийшов перший том архівних документів під заголовком "Віймки з жерел до історії України-Руси". Використовуючи "Віймки" як інформаційне джерело, вчений навів перелік і аналіз документів щодо історії нашої країни з найдавніших часів до середини XI століття. Він звертався до свідчень античних, давніх арабських та європейських істориків, письменників, філософів, які залишили перші відомості про нашу землю, її народ, заняття, побут і звичаї східних слов'ян.

Ґрунтовність та масштабність джерелознавчої бази у творах М. Грушевського підтверджують списки використаних джерел і літератури, на сторінках тексту — численні посилання на вітчизняні та зарубіжні бібліографічні матеріали, цитування окремих місць, докладні авторські коментарі тощо, які становлять бібліографічну основу твору. Серед джерел — літописи, хроніки, акти, кодекси права, історичні, літературні та інші рукописні й друковані чи речові (у вигляді ілюстрацій) пам'ятки.

Дослідники приділяють особливу увагу бібліографічному опрацюванню фундаментальної "Історії України-Руси". Приступаючи до втілення в життя своєї ідеї — дати світовій історичній науці цілісне уявлення про історію України-Руси, — М. Грушевський чітко й послідовно у

найдрібніших деталях представив образ нашої країни від історичних глибин до століття національного відродження включно (XVII ст.).

Велика наукова цінність "Історії України-Руси" як унікального твору з оригінальним трактуванням історичного розвитку держави, зумовила неодноразове перевидання окремих томів ще за життя автора. Нагадаймо, перший том перевидався тричі (1898, 1904, 1912), другий, третій, четвертий та восьмий — по два рази: відповідно 1899 і 1905 рр., 1900 і 1905, 1902—1907, 1913—1922 рр.

У передмові до першого тому багатотомника українські історики В. Смолій та П. Сохань слушно зауважували, що "широка джерельна база (крім вітчизняних, праця заснована на документах багатьох зарубіжних архівів), врахування висновків своїх попередників, а також використання матеріалів суміжних галузей наук — археології, лінгвістики, соціології, фольклору, — дали можливість автору створити багатогранну, далеко не однозначну, але разом з тим цільну наукову концепцію історії одного із східнослов'янських народів — українського" [15, с. XIX].

"Історію України-Руси" М. Грушевський намагався зробити доступною для широкої аудиторії. З цією метою науковій положення і твердження, спеціальну термінологію, складні теоретичні питання вчений виніс у нотатки, подав їх наприкінці томів, залишаючи під текстом суто інструктивні, інформаційні пояснення.

Ця праця, і так само "Історія української літератури", як багатотомні видання, мають розгалужений довідково-бібліографічний апарат (супровідні статті, вступні замітки, передмови, післямови, пояснення до таблиць, ілюстрацій, перегляд томів, спеціальні екскурси, виправлені помилки тощо), який дає змогу читачеві увійти у творчу лабораторію вченого-енциклопедиста, побачити чітку диференціацію історичних і літературних джерел.

Підпорядковані коментарі та "Пояснення скорочених цитат", "Показчик імен і речей" до кожного тому — свідчення глибокої компетентності М. Грушевського як вправного бібліографа, вияв високої бібліографічної культури дослідника.

Сумлінне ставлення М. Грушевського до бібліографії також простежуємо, проаналізувавши зміст "Записок Наукового товариства імені Шевченка", головним науковим редактором яких він був упродовж 1895—1913 р., та зміст "Літературно-наукового вістника", який редагував разом з І. Франком з 1898 р. спочатку у Львові, а з 1905 р. — у Києві. В цих виданнях публікувалися праці відомих українських і зарубіжних істориків, філологів, етнографів, археологів, які доповнювали статті численними бібліографічними списками, а у постійній рубриці під назвою "Бібліографія" подавалися розгорнуті бібліографічні списки з різних галузей знання, тематичні, персональні, списки нових видань, огляди вітчизняних та зарубіжних газет і журналів тощо.

Об'єднані навколо М. Грушевського відомі вчені, небайдужі до бібліографії, — І. Франко, М. Кордуба, О. Терлецький, С. Томашівський та багато інших — публікували рецензії на нові українські, польські, англійські, німецькі, чеські та інші видання. У "Літературно-науковому вістнику" часто розміщував рецензії на бібліографічні видання знаних українських бібліографів В. Дорошенко.

Практику розкриття змісту періодичних видань, про які йшлося вище, започаткував М. Грушевський. Вбачаючи основне призначення бібліографії в забезпеченні інформацією з певних галузей знання для подальшого розвитку науки, історик розумів, що розкриття, наприклад, змісту редагованих ним видань значно скоротить час на пошуки потрібного матеріалу. Тому на сторінках "Записок..." регулярно розміщували показники змісту цього видання за певні проміжки часу.

Навіть побіжний перегляд окремих томів "Записок..." (а їх загалом понад 100) свідчить, що питанням книго-

знавства приділялася значна увага. Бібліографічну комісію Наукового товариства, як відомо, очолював О. Левицький — відомий український історик, археограф, письменник. На сторінках "Записок...", окрім відділу "Бібліографія", були й інші відділи бібліографічного характеру — "Наукова хроніка", "Замітки історичні, археологічні і критичні", які велися старанно і пунктуально. Активним дописувачем, зокрема відділу "Бібліографія", був і М. Грушевський. Його перу належать десятки ґрунтовних рецензій на вітчизняні та зарубіжні історико-літературні видання, зокрема й бібліографічні.

Варта уваги бібліографічна робота М. Грушевського на сторінках часопису "Україна", який був створений за ініціативою вченого. Видання виходило в Києві з 1907 року. В третьому номері був надрукований бібліографічний показчик, який мав назву "Заслужені для української науки і українознавства діячі, що померли в рр. 1918—1923". Посібник містив біографічні та бібліографічні відомості про 52-х осіб. Методика його складання багато в чому схожа з принципом діяльності сучасних професійних бібліографів: персоналії представлено в алфавітному порядку, кожна позиція бібліографічного опису починається з прізвища, імені та по батькові, після чого подано основні відомості про життя і творчість [4, с. 180—194].

На жаль, окремо виданих бібліографічних посібників, які підготував М. Грушевський, не знайдено. Проте значення прикнижкової та пристатейної бібліографії та забезпечення бібліографічною інформацією його наукових праць важко переоцінити. Ця література допомагає відтворити виразну картину проблем, над якими працював видатний науковець.

Висновки. Пропонована публікація — спроба проаналізувати лише невелику частину бібліографічної роботи М. Грушевського. ґрунтовніший аналіз його праць у царині бібліографії, віднайдіння нових фактів та їхнє узагальнення становить *перспективу* майбутніх досліджень.

Список використаної літератури

1. *Бібліографія* праць М. Грушевського і І. Франка // Етнографічний збірник. — Львів, 1897. — С. 16—20.
2. *Винар Л.* Михайло Грушевський: історик і будівничий нації : Статті і матеріали / Л. Винар ; НАН України. — Київ : Фундація ім. О. Ольжича, 1995. — С. 105—106.
3. *Винар Л.* Найвидатніший історик України Михайло Грушевський // Винар Л. Силуети епох. — Дрогобич : Відродження, 1992. — С. 122.
4. *Грушевський М. С.* Заслужені для української науки і українознавства діячі, що померли в рр. 1918—1923 // Україна. — 1924. — Кн. 3. — С. 180—194.
5. *Грушевський М. С.* Піврічний звіт про перебування в магістратурі від 6 листопада 1891 року. — Держархів м. Києва. — Ф. 16. — Оп. 465. — Спр. 1035. — Арк. 66.
6. *Гуменюк М. П.* Українські бібліографи XIX — поч. XX століття: нариси про життя та діяльність. — Харків, 1969. — С. 75.
7. *Інші* видання М. Грушевського // Грушевський М. С. Історія України-Руси. — Львів; Київ, 1909. — Т. 7. — С. 4.
8. *Книжки* проф. М. Грушевського по історії України: Книжки і брошури проф. М. Грушевського з укр. питання // Про батька козацького Богдана Хмельницького. — Київ, 1909. — С. 94—96.
9. *Левицький І. О.* Реєстр наукових і літературних праць проф. Михайла Грушевського // Наук. збірник, присвяч. проф. М. Грушевському учнями й прихильниками з нагоди його десятилітньої наукової праці в Галичині (1894—1904). — Львів. Видання комітету, 1906. — С. 1—64.
10. *Матеріали* до бібліографії друкованих праць академіка Грушевського за 1905—1928 рр. / Упоряд. Д. Балака, О. Карпінська, Н. Козель, Н. Ципкіна. Доповнення В. Дорошенка // Ювілейний збірник на пошану академіка Михайла Сергійовича Грушевського з нагоди шістдесятої річниці життя та сорокових роковин наукової діяльності. — Київ, 1929. — 104 с.
11. *Михайло* Грушевський. Перший президент України, академік : Біобібліографія (1885—2000 рр.) / уклад. Б. Грановський. — Київ : Геопринт, 2001. — 384 с.

12. *Н. В.* [Молчановський Н. В.] Рец. на ст.: Грушевський М. С. Барское старство... // Киевская старина. — 1895. — Т. XLVIII. — С. 103—112.
13. *Оглоблин О. П.* Грушевський Михайло // Енциклопедія українознавства. — Київ, 1994. — Т. 2. — С. 453—455.
14. *Ситник О.* Роля Володимира Антоновича у формуванні Михайла Грушевського як історика // УІ. — 1991—1992. — № 3—4 (1—4). — С. 169—178.
15. *Смолій В. А.* Видатний історик України / В. А. Смолій, П. С. Сохань // В кн.: Грушевський М. С. Історія України-Руси. В 11-ти т., 12-ти кн. Т. 1. До початку ХІ в. — Київ: Наукова думка, 1991. — С. XIX.
16. *Федотова О.* Політичний внесок у бібліографію "Грушевськiани" (Про бібліографічний посібник Грановського "Михайло Грушевський. Перший президент України, академік: Бібліографія (1885—2000 рр.). — Київ, 2001. — 384 с.) // Вісник Книжкової палати. — 2001. — № 11. — С. 21—24.
17. *Филевич И. П.* Обзор главнейших сочинений и статей по западнорусской истории за 1891 год // Славянское обозрение. — Санкт-Петербург, 1892. — Т. 1. — С. 418—421.
18. *Черкаський Б.* Бібліографія // Грушевський М. Під зорями. — Київ, 1928. — С. 574—578.
19. *Ясинський М. І.* Літературно-науковий вісник: Показчик змісту. Т. 1—109 (1898—1932). — Київ—Нью-Йорк: Смолоскип. — 2000. — 544 с.

В статтє рассмотрена роль библиографии в творчестве М. Грушевского, а также определены основные направления изучения его научного наследия.

The article reviews the role of bibliography in the works of M. Hrushevsky. There are also determined the main directions of study of the scientific heritage of the scientist.

Надійшла до редакції 17 жовтня 2016 року

ІСТОРИЧНІ РОЗВІДКИ

УДК 655.4:378.4](477)(091)

Людмила Давидова,
аспірант Інституту журналістики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Зародження видавничої практики в українських університетах

У статті здійснено аналіз перших спроб книговидання флагманами університетської освіти в Україні — Острозькою і Києво-Могилянською академіями, Харківським університетом, Київським університетом Святого Володимира та Львівським університетом, узагальнено їхні набутки.

Ключові слова: *видавнича практика, університетське книговидання, університетське видавництво, університетська друкарня.*

Постановка проблеми. Досвід університетських видавництв від початку їхнього створення є феноменом і тією рушійною силою, яка сприяла активному розвитку і становленню європейської й української університетської освіти, утвердженню і швидкому поширенню в науковому й освітньому колах передових думок, популяризації їх у прогресивних в усі часи студентських колах. Багатий фактичний матеріал, що містять дослідження з історії виникнення і розвитку книговидання, актуалізує виокремлення із загальної картини досвіду книготворення особливої книги — університетської, яка виконувала надзвичайно важливу місію в забезпеченні інтелектуальних потреб суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Видавнича діяльність закладів вищої освіти неодноразово становила проблематику досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців, проте найчастіше вони фокусували увагу лише на історії конкретного навчального закладу або спільних ознаках і відмінностях функціонування кількох центрів університетської думки. Етапи зародження і розвитку видавничої практики в Острозькій академії репрезентовано в наукових працях І. Мицька, П. Кралюка, Н. Бондар, І. Пасічника, В. Атаманенка, М. Манька, М. Ковальського та інших дослідників острогіани. Видавнича діяльність Києво-Могилянської академії становила предмет зацікавлення вчених З. Хижняк, Л. Алексієвцев, О. Пахльовської, М. Гламазди та ін. Історія заснування і становлення Харківського університету як одного з провідних навчальних закладів з

багатими видавничими традиціями відома завдяки працям Д. Багалія, П. Роздорожного, В. Бакірова, Н. Подоляки. Розвитку видавничої справи у Київському університеті Святого Володимира присвячено розвідки вітчизняних науковців Л. Кочубей, М. Тимошика та С. Черняка, а видавничу діяльність Львівського університету вивчала Г. Русинська-Гертих. Проте спроб системно проаналізувати й узагальнити в різних часових і проблемних вимірах досвід університетських видавничих практик зроблено не було.

Мета статті — здійснити аналіз етапів книговидання провідними українськими університетами та узагальнити їхні набутки.

Першим навчальним закладом європейського зразка в Україні був Острозький культурно-освітній центр (1576), який об'єднав колегію, літературно-науковий гурток, бібліотеку, друкарню. До його функцій належали викладання, наукова, перекладацька та видавнича діяльність. Друкарня, згідно із Актом поділу володінь князя Василя-Костянтина Острозького між його синами Янушем і Олександром 1603 р., мала особливий статус і перебувала "у спільному подаванні, зверхності і підпорядкуванні" [11, с. 10, 64]. Згодом Острозький центр став академією, розбудовою якої активно опікувалася племінниця князя Гальшка Острозька.

На тлі тогочасних українських книжних осередків Острозьку друкарню вигідно вирізняла різноманітність видань: літургійна література, православна антикатолицька й антипротестантська публіцистика, навчальні посібники та